

Koekje eten of eten koekje?

*Corpusonderzoek naar de juistheid van de Transferhypothese aan de hand van
gesproken uitingen van T1-verwervers*

Emmi Stuij
6370470

Eindwerkstuk BA Nederlands
NE3V19006
Nederlandse Taal & Cultuur
ECTS: 7,5

Begeleider: dr. Sterre Leufkens
Tweede lezer: dr. Marjo van Koppen

Blok 4 2021

Universiteit Utrecht

Samenvatting

Al decennialang is er een discussie gaande over de rol die de eerste taal (T1) speelt bij het verwerven van een tweede taal (T2). Verschillende theorieën en hypothesen zijn geopperd, maar tot op heden is er nog geen sluitend antwoord gevonden op de vraag in welke mate de T1 invloed heeft op de verwerving van de T2. De Transferhypothese stelt dat deze invloed groot is en dat T2-leerders fouten maken in de productie van de T2 doordat ze de T1 imiteren (Lado, 1957). Dit zijn zogenaamde interferentiefouten. De Creatieve Constructie Hypothese is ontstaan uit de kritiek op de Transferhypothese (Dulay et al., 1982). Volgens deze theorie heeft de T1 weinig invloed op de T2 en maken T1-verwervers en T2-leerders dezelfde fouten. In dit corpusonderzoek heb ik, aan de hand van verschillende corpora met gesproken uitingen van T1-verwervers, gekeken of Nederlandse T1-verwervers fouten maken in woordvolgorde en of deze foutieve woordvolgordes overeenkomen met fouten die je op basis van interferentie zou kunnen verwachten bij Engelse T2-leerders van het Nederlands. Bij iets minder dan de helft van de foutieve woordvolgordes bleek dit het geval te zijn. Dit onderzoek sluit dus aan bij de kritiek op de Transferhypothese. Daarnaast zijn er in dit onderzoek uitingen meegenomen van een Engels-Nederlands kind dat tweetalig wordt opgevoed. Uit de resultaten blijkt dat de meeste fouten die dit kind maakt, op één specifieke soort fout na, ook gemaakt worden door de eentalige verwervers van het Nederlands.

Inhoudsopgave

§1 Inleiding	4
§2 Theoretisch kader	5
§2.1 Theorieën over tweede-taalverwerving.....	5
§2.2 Recente inzichten met betrekking tot de Transferhypothese	7
§2.3 NT2-onderwijs	7
§3 Contrasten tussen de Engelse en Nederlandse woordvolgorde	8
§3.1 Hoofdzinnen met meerdere werkwoorden.....	8
§3.2 Bijzinnen	9
§3.3 Bijwoorden.....	10
§3.4 Inversie in hoofdzinnen.....	11
§4 Vraagstelling.....	11
§5 Methode.....	12
§5.1 De corpora	12
§5.2 Dataverzameling	14
§6 Resultaten.....	14
§6.1 Overzicht van de resultaten	14
§6.2 Plaats van het bijwoord	18
§6.3 Plaats van het werkwoord.....	19
§6.4 Inversie	21
§6.5 Overige fouten.....	22
§7 Conclusie.....	23
§8 Discussie.....	24
Bibliografie	26
Bijlage	28

§1 Inleiding

Over de rol die de moedertaal (T1) speelt bij het leren van een tweede taal (T2) is een reeds decennialange discussie gaande (bijv. Appel & Vermeer, 1994). Er zijn verschillende hypothesen en theorieën geopperd, maar tot op heden is er nog geen sluitend antwoord op de vraag hoe groot de invloed van de T1 is op de verwerving van de T2. Dit is een belangrijk vraagstuk voor het onderwijs in Nederlands als tweede taal (NT2-onderwijs). Op dit moment is er in het huidige NT2-onderwijs nauwelijks tot geen aandacht voor de moedertaal van de leerders (Van de Craats & Kerkhoff, 2000). Als de T1 een grote invloed heeft op het verwerven van de T2, is het belangrijk om veranderingen door te voeren in het onderwijs waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende moedertalen van de leerders.

Eén van de posities in het debat over de rol van de T1 is de Transferhypothese (Lado, 1957). Deze hypothese stelt dat de T1 veel invloed heeft op de T2. Volgens deze hypothese gebruikt de leerder in een tussenfase van het leren van de T2 nog kenmerken uit de T1 in T2-uitingen (Appel & Vermeer, 1994). Hierdoor maken T2-leerders fouten in hun productie die verklaard kunnen worden vanuit de moedertaal. Het maken van fouten onder invloed van de T1 wordt ook wel interferentie genoemd. Een voorbeeld hiervan is dat Turkse T2-leerders een werkwoord in het Nederlands vaak achteraan in de zin plaatsen, omdat het werkwoord zich daar in het Turks ook bevindt (Bossers et al., 2020). Er is echter veel kritiek geuit op deze hypothese. De invloed van de T1 op de T2 bleek minder groot dan gedacht. Zo bleken T1-verwervers dezelfde fouten te maken als T2-leerders en kwamen sommige verwachte interferentiefouten helemaal niet voor. Dit heeft geleid tot de vorming van nieuwe hypothesen en theorieën die stellen dat T1-verwerving en T2-verwerving onderliggend hetzelfde zijn en dezelfde fouten veroorzaken. Toch worden er in recent onderzoek nog steeds resultaten gevonden die wijzen op het optreden van transfer (bijv. Van de Craats, 2000).

Met dit onderzoek lever ik een bijdrage aan de discussie over de rol die de T1 speelt bij het verwerven van de T2. Ik ga een inventaris maken van fouten op het gebied van woordvolgorde in de productie van eentalige Nederlandse kinderen en een tweetalig Nederlands-Engels kind. Vervolgens zal ik kijken of deze fouten overeenkomen met de fouten die je op basis van interferentie zou kunnen verwachten bij volwassen Engelse NT2-leerders. Als dit het geval is, dan is dit onderzoek een ondersteuning van de kritiek op de Transferhypothese. Als T1-verwervers dezelfde fouten maken als T2-leerders, kan er niet met zekerheid gesteld worden dat die fouten het gevolg zijn van het optreden van transfer.

In §2 ga ik dieper in op de Transferhypothese en de andere theorieën over de invloed van de T1 op de T2. Vervolgens biedt §3 een overzicht van contrasten tussen de Engelse en Nederlandse woordvolgorde. Op basis van deze contrastieve analyse wordt bepaald of een foutieve Nederlandse woordvolgorde gelijk is aan een correcte Engelse woordvolgorde. In §4 licht ik de vraagstelling van dit onderzoek toe. §5 bevat een beschrijving van de methode en

in §6 bespreek ik de resultaten van het onderzoek. Ten slotte bevatten §7 en §8 respectievelijk de conclusie en de discussie.

§2 Theoretisch kader

De vraag hoe groot de invloed van de T1 is op de verwerving van de T2 speelt al minstens een eeuw een grote rol binnen het onderzoeksveld van tweede-taalverwerving (Hulstijn, 2018). Gedurende die tijd zijn er verschillende hypothesen en theorieën voorgesteld, maar een sluitend antwoord op deze vraag is tot op heden nog niet gevonden. In deze sectie licht ik enkele posities in het debat verder toe. In §2.1 ga ik in op verschillende theorieën over tweede-taalverwerving, waaronder de Transferhypothese en de Creatieve Constructie Hypothese. In §2.2 laat ik aan de hand van enkele recente onderzoeken zien dat de Transferhypothese, ondanks de felle kritiek, nog altijd een relevante rol speelt binnen het onderzoeksgebied van de tweede-taalverwerving. Ten slotte ga ik in §2.3 dieper in op het NT2-onderwijs.

§2.1 Theorieën over tweede-taalverwerving

Tot eind jaren '70 werd de Transferhypothese het meest verdedigd door onderzoekers (bijv. Lado, 1957). Deze hypothese kwam voort uit het behaviorisme van Skinner (1938). Volgens het behaviorisme is leren een proces waarin gewoontes worden gevormd. Dit principe werd ook toegepast binnen de tweede-taalverwerving: door middel van imitatie zouden T2-leerders veel verschillende onderdelen van de T2 verwerven, die ze vervolgens door middel van oefening en bekrachtiging uit de omgeving zouden leren combineren en toepassen (Bossers et al., 2020). Men nam tot eind jaren '70 dus aan dat de T1 veel invloed had op de T2. Volgens deze hypothese kan je bepaalde eigenschappen van de T1 terugzien in de productie van de T2; dit heet transfer (Appel & Vermeer, 1994). Een voorbeeld uit de praktijk is dat Engelse leerders van het Frans een uiting produceren als *Je suis vingt ans*, omdat ze in hun moedertaal gewend zijn om *I am twenty years old* zeggen. De correcte uiting in het Frans is echter *J'ai vingt ans*, wat in het Engels letterlijk *I have twenty years* betekent. De Engelse leerder van het Frans imiteert de Engelse uiting, terwijl dit niet in alle gevallen tot een correcte uiting in het Frans leidt. Volgens de Transferhypothese maken T2-leerders dus fouten in de T2 door ingesleten gewoontes vanuit de T1. Dit wordt negatieve transfer of interferentie genoemd (Bossers et al., 2020). Op punten waar de twee talen overeenkomen kan ook positieve transfer optreden. De T2-leerder is dan bekend met dat onderdeel in zijn moedertaal en zal dit daarom sneller beheersen bij het verwerven van de T2 (Appel & Vermeer, 1994). Bij de Transferhypothese wordt de focus gelegd op de verschillen en

overeenkomsten tussen de T1 en de T2. Op de punten waar de twee talen van elkaar verschillen worden leerproblemen verwacht. Met contrastieve analyses probeerde men te voorspellen welke leerproblemen zich zouden voordoen in de productie van de T2 (Lado, 1957). Er kwam echter al snel veel kritiek op de Transferhypothese. Zo bleek de invloed van de T1 op de T2 minder groot dan gedacht: er waren maar weinig fouten die aan interferentie konden worden toegeschreven en een groot deel van deze fouten werden ook gemaakt door kinderen die de T1 aan het verwerven waren. Daarnaast bleken veel van de voorspelde fouten in de praktijk niet gemaakt te worden door T2-leerders (Schachter, 1974; Appel & Vermeer, 1994; Bossers et al., 2020).

Een belangrijke aanzet voor de ontwikkeling van een andere theorie werd gegeven door Dulay & Burt (1974). Zij voerden een onderzoek uit naar de manier waarop Chinese en Spaanse kinderen Engelse morfemen verwerven. Er werd echter geen verschil gevonden tussen de verwerving van de Chinese en Spaanse kinderen, terwijl dit volgens de Transferhypothese wel verwacht zou worden op basis van hun moedertaal. Dulay & Burt (1974) concludeerden dat de T1 de verwerving van een tweede taal niet beïnvloedt, omdat leerders met verschillende moedertalen dezelfde fouten maken. Dit is de basis van de Creatieve Constructie Hypothese (bijv. Dulay et al., 1982; Altena & Van Dijk, 1980; Extra, 1978). Volgens deze theorie vormen T2-leerders telkens opnieuw hypothesen, die ze vervolgens gaan testen in de productie. De fouten die ze daarbij maken heten ontwikkelingsfouten. Deze fouten zijn voor alle T2-leerders hetzelfde, ongeacht de moedertaal (Bossers et al., 2020). De Creatieve Constructie Hypothese voorspelt dus dat leerders met verschillende moedertalen dezelfde fouten zullen maken bij het verwerven van de T2. Daarnaast zouden de processen van eerste- en tweede-taalverwerving ook hetzelfde zijn. Dit sluit aan bij de Universele Taalverweringshypothese, die stelt dat er sprake is van een aangeboren taalverwervingsmechanisme (Appel & Vermeer, 1994). Volgens deze theorie speelt de Universele Grammatica (UG) van Chomsky (2000) een rol bij het verwerven van een T2.

Sinds het begin van de jaren '80 wordt er nagedacht over de vraag of de UG inderdaad een rol speelt bij T2-verwerving (Guella et al., 2008). Er zijn veel verschillende theorieën over dit vraagstuk. De Fundamental Difference Hypothesis (Bley-Vroman, 1990) stelt dat er een fundamenteel verschil is tussen kinderen en volwassenen bij het verwerven van een T2. Volwassenen zouden geen gebruik kunnen maken van de UG, terwijl kinderen dat wel kunnen. De Full Access/Full Transfer Hypothesis (Schwartz & Sprouse, 1996) stelt daarentegen juist dat iedereen gebruik kan maken van de UG bij het leren van de T2. De T2-leerder maakt eerst gebruik van de kennis die hij heeft vanuit zijn T1. Op het moment dat hij merkt dat deze kennis niet toegepast kan worden op de T2, beroept hij zich op de UG.

§2.2 Recente inzichten met betrekking tot de Transferhypothese

Ondanks de felle kritiek op de Transferhypothese bleef de theorie een rol spelen in onderzoek naar tweede-taalverwerving. Zo keken Jansen et al. (1981) naar de plaatsing van het werkwoord bij volwassen Marokkaanse en Turkse T2-leerders van het Nederlands. Op basis van de Transferhypothese verwachtten zij een verschil te vinden tussen de plaatsing van het werkwoord van de Turkse leerders ten opzichte van de Marokkaanse leerders. Deze verwachting kwam uit en er dus transfer op te treden bij de productie van de Turkse en Marokkaanse leerders. Een ander onderzoek dat aansluit bij de Transferhypothese is dat van Van de Craats (2000). Zij concludeerde dat volwassen T2-leerders zich vrijwel geheel baseren op de grammatica van hun moedertaal bij het leren van de tweede taal. Sommige leerders bleken zich zelfs na een aantal jaar onderdompeling in het Nederlands nog vrijwel volledig te baseren op onderdelen van hun moedertaal, wat ervoor zorgde dat de verwerving van het Nederlands stagneerde. Voor bepaalde verschijnselen en met name bij oudere T2-leerders lijkt de T1 dus wel degelijk een bepaalde invloed uit te oefenen op de T2-productie. Dit geldt dan voornamelijk in de eerste fasen van de verwerving (Bossers et al., 2020). Corder (1983) verklaart dit met het fenomeen 'borrowing'¹. In de eerste fase van de verwerving mist de T2-leerder nog belangrijke elementen van de T2. Daarom leent hij bepaalde aspecten van de T1 om zich toch uit te kunnen drukken in de T2. Andere aspecten die een rol lijken te spelen bij de mate waarin de T1 invloed heeft op de verwerving van de T2 zijn bekwaamheid, ervaring en hoeveel de talen typologisch van elkaar verschillen (Kepa & Itziar, 2018).

§2.3 NT2-onderwijs

Als de T1 invloed heeft op de verwerving van de T2, dan is dit van groot belang voor het tweede-taalonderwijs. In het huidige NT2-onderwijs is er nauwelijks tot geen aandacht voor de moedertaal van de leerders. Zo zijn vrijwel alle lesmiddelen op dit moment geschreven vanuit een T2-perspectief, zonder aandacht te besteden aan de persoonlijke valkuilen van sprekers met verschillende moedertalen (Van de Craats & Kerkhoff, 2000). T2-docenten kunnen echter bepaalde fouten voorkomen door de verschillen met de T1 expliciet te maken.

¹ Corder (1983) beschrijft 'transfer' als een leerproces en 'borrowing' als een communicatieve strategie. Deze termen betekenen inhoudelijk dus hetzelfde: onderdelen van de T1 worden toegepast in de productie van de T2. De term 'borrowing' heeft dus betrekking op communicatieve situaties waarin T2-leerders onderdelen uit hun T1 gebruiken als ze niet meer weten hoe ze zich in de T2 moeten uitdrukken. Transfer heeft volgens Corder meer betrekking op het langdurige verwervingsproces, waarin gewoontes uit de T1 moeten worden afgeleerd om correcte uitingen te produceren in de T2.

Hierdoor zijn de leerders zich beter bewust van de contrasten en zijn ze minder geneigd terug te vallen op de T1 (Van de Craats & Kerkhoff, 2000). Ook kunnen er lesmethodes ontwikkeld worden die rekening houden met de contrasten en die gericht zijn op leerders met bepaalde moedertalen. Op deze manier kan er zo gericht mogelijk les worden gegeven aan de T2-leerders (Fries, 1945). Van de Craats & Kerkhoff (2000) pleiten ervoor dat NT2-docenten zich bewust moeten zijn van de contrasten tussen de moedertaal van de leerders en de T2.

§3 Contrasten tussen de Engelse en Nederlandse woordvolgorde

Ondanks het feit dat het Engels en het Nederlands tot dezelfde taalfamilie behoren en een groot aantal overeenkomsten hebben, zijn er ook een aantal cruciale verschillen tussen de twee talen. Deze contrasten manifesteren zich onder andere op het gebied van woordvolgorde. Dit is dus een punt waar op basis van de Transferhypothese veel interferentiefouten verwacht worden in de productie van het Nederlands door volwassen Engelse NT2-leerders. In dit onderzoek ga ik kijken of fouten in woordvolgorde van T1-verwerpers van het Nederlands overeenkomen met een Engelse woordvolgorde. Om dit op een goede manier te kunnen bewerkstelligen, is het essentieel om een duidelijk overzicht te hebben van de punten waarop deze contrasten zich voordoen en wat precies de verschillen zijn. In deze paragraaf geef ik daarom een overzicht van de meest opvallende contrasten tussen de Engelse en Nederlandse woordvolgorde.² Op basis van deze contrastieve analyse zal ik vervolgens bepalen of een foutieve Nederlandse woordvolgorde gelijk is aan een correcte Engelse woordvolgorde. §3.1 gaat over hoofdzinnen met meerdere werkwoorden, §3.2 over bijzinnen, §3.3 over bijwoorden en §3.4 ten slotte over inversie in hoofdzinnen.

§3.1 Hoofdzinnen met meerdere werkwoorden

Het eerste cruciale verschil tussen de twee talen is terug te zien in hoofdzinnen met meerdere werkwoorden. Zowel in het Nederlands als in het Engels bevindt de persoonsvorm zich op de tweede positie in de zin. Dit is geïllustreerd in voorbeeld (1).

- (1) a. Ik_[onderwerp] loop_[persoonsvorm] naar school.
 b. I_[onderwerp] walk_[persoonsvorm] to school.

² Bij het maken van de contrastieve analyse heb ik gebruik gemaakt van *Syntax of Dutch* (Broekhuis, Corver & den Dikken, 2015) en *The Cambridge Grammar of the English Language* (Huddleston & Pullum, 2002).

Het verschil in woordvolgorde treedt op als er meerdere werkwoorden in de hoofdzin staan. In het Engels staan alle werkwoorden geclusterd op de tweede positie in de zin. In het Nederlands staat de persoonsvorm op de tweede positie en komen de overige werkwoorden helemaal achteraan in de zin. Dit verschil is in voorbeeld (2) geïllustreerd.

- (2)
- a. Ik [heb] een appel [gegeten].
 - b. I [have eaten] an apple.
 - c. *Ik [heb gegeten] een appel.

Zin (2c) toont de verwachte interferentiefout bij de productie van hoofdzinnen met meerdere werkwoorden door Engelstalige NT2-leerders. De verwachting op basis van de Transferhypothese is dus dat zij alle werkwoorden bij elkaar zetten op de tweede positie in de zin, terwijl bij een correcte productie van een Nederlandse hoofdzin een splitsing gemaakt moet worden van de werkwoorden, waarbij de persoonsvorm op de tweede positie staat en de overige werkwoorden achteraan in de zin staan.

§3.2 Bijzinnen

Een ander opvallend verschil in woordvolgorde tussen het Nederlands en het Engels manifesteert zich in bijzinnen. In het Engels wordt in bijzinnen dezelfde woordvolgorde aangehouden als in hoofdzinnen, terwijl de volgorde van Nederlandse bijzinnen afwijkt van Nederlandse hoofdzinnen. In het Engels is de volgorde van een bijzin: Subject (onderwerp) – Verba (werkwoorden) – Object (lijdend voorwerp) (SVO). De Nederlandse volgorde is Subject (onderwerp) – Object (lijdend voorwerp) – Verba (werkwoorden) (SOV). Dit contrast wordt geïllustreerd in voorbeelden (3) en (4).

- (3)
- a. Hij zegt [dat hij_[subject] dit boek_[object] heeft gekocht_[verba]].
 - b. He says [that he_[subject] has bought_[verba] this book_[object]].
 - c. *Hij zegt [dat hij heeft gekocht dit boek].

- (4)
- a. Hij denkt [dat hij_[subject] het examen_[object] heeft gehaald_[verba]].
 - b. He thinks [that he_[subject] has passed_[verba] the exam_[object]].
 - c. *Hij denkt [dat hij heeft gehaald het examen].

De woordvolgorde van de Engelse bijzin verschilt dus aanzienlijk van de woordvolgorde van de Nederlandse bijzin. Zinnen (3c) en (4c) laten de verwachte interferentiefouten zien in de

productie van Nederlandse bijzinnen door Engelstalige NT2-leerders. De verwachting op basis van de Transferhypothese is dat de Engelstaligen een op het Engels gebaseerde woordvolgorde hanteren bij de productie van bijzinnen in het Nederlands.

§3.3 Bijwoorden

In veel gevallen geldt dat bijwoorden in Nederlandse zinnen op dezelfde plek staan als bijwoorden in Engelse zinnen. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Een voorbeeld van een uitzondering is de positie van een bijwoord in hoofdzinnen. In het Nederlands kan het bijwoord in sommige gevallen niet op het onderwerp volgen, terwijl dit in het Engels wel kan. Dit is geïllustreerd in voorbeeld (5).

- (5)
- a. Hij_[onderwerp] belde nooit_[bijwoord].
 - b. He_[onderwerp] never_[bijwoord] called.
 - c. *Hij nooit belde.

Voorbeeld (5c) is ongrammaticaal omdat de persoonsvorm in het Nederlands altijd op de tweede positie in de zin moet komen. Aan de hand van de Transferhypothese wordt verwacht dat Engelstalige NT2-leerders bij de productie van een Nederlandse hoofdzin het bijwoord in sommige gevallen direct na het onderwerp plaatsen, terwijl dat in het Nederlands niet mogelijk is.

Een ander voorbeeld van een zin waarbij de positie van het bijwoord verschilt van het Nederlands is te vinden in voorbeeld (6).

- (6)
- a. Je moet weer_[bijwoord] lachen.
 - b. You need to laugh again_[bijwoord].
 - c. *Je moet lachen weer.

Voorbeeld (6) illustreert dat het in het Engels mogelijk is om het bijwoord achteraan de zin te plaatsen. In het Nederlands is deze woordvolgorde niet altijd correct. Er zijn veel verschillende bijwoorden die, zowel in het Engels als in het Nederlands, op verscheidende plekken in de zin kunnen voorkomen. De positie is in sommige gevallen wel correct en in anderen niet. Omwille van de omvang van dit onderzoek is het niet mogelijk om hier een uitgebreide analyse van te geven. Ik zal, indien mogelijk, voor elke foutieve Nederlandse uiting met een bijwoord bepalen of er sprake is van een volgorde die in het Engels wel correct zou zijn. Uitingen waarbij niet met zekerheid kan worden gesteld of er wel of geen sprake is van een Engelse volgorde worden niet meegenomen in het onderzoek.

§3.4 Inversie in hoofdzinnen

Bij inversie worden het onderwerp en de persoonsvorm in de zin omgedraaid. In voorbeeld (7) wordt geïllustreerd dat dit verschijnsel zowel in het Nederlands als in het Engels optreedt bij vraagzinnen.

- (7)
- a. Ik kan je meer informatie geven.
 - b. Kan ik je meer informatie geven?

 - c. I can give you more information.
 - d. Can I give you more information?

In het Nederlands is er nog een andere situatie waarin er sprake is van inversie. Als de hoofdzin met een bepaling begint treedt er inversie op. Dit is een verschil met de Engelse woordvolgorde. Als er in een Engelse hoofdzin een bepaling op de eerste positie staat, komt het onderwerp op de tweede positie te staan en vindt er geen inversie plaats. Dit wordt geïllustreerd in voorbeeld (8).

- (8)
- a. Elke maandag_[bepaling] moet_[persoonsvorm] ik_[onderwerp] naar school gaan.
 - b. Every Monday_[bepaling] I_[subject] have_[onderwerp] to go to school.
 - c. *Elke maandag ik moet gaan naar school.

Op basis van de Transferhypothese is de verwachting dat Engelstalige NT2-leerders geen inversie zullen toepassen bij de productie van zinnen met een bepaling op de eerste positie. Dit leidt tot een foutieve Nederlandse volgorde. Zin (8c) is een voorbeeld van een dergelijke interferentiefout.

§4 Vraagstelling

In §2 is duidelijk geworden dat er veel verschillende theorieën en hypothesen zijn over de invloed van de T1 op de verwerving van een T2. Een manier om een hypothese te bevestigen of te ontkrachten, is het analyseren van fouten. De Transferhypothese voorspelt dat de T1 veel invloed heeft op de T2 en dat dit is terug te zien in de fouten die de T2-leerders maken. Dit betekent dat T2-leerders volgens deze theorie andere fouten maken dan T1-verwervers. De T1-verwervers van een taal ondervinden immers geen invloed van een andere taal bij de productie. Andere theorieën die besproken zijn in §2 voorspellen echter dat T2-leerders een T2 op dezelfde manier verwerven als hoe T1-verwervers hun T1 verwerven. Dit zou betekenen dat in de productie van T1-verwervers en T2-leerders dezelfde fouten zijn terug te zien.

Daarom ga ik in dit onderzoek een antwoord geven op de vraag of T1-verwerwers fouten maken op het gebied van woordvolgorde en of deze fouten overeenkomen met fouten die je op basis van interferentie zou kunnen verwachten bij volwassen Engelse NT2-leerders. Als dit het geval is, ondersteunt dit onderzoek de kritiek op de Transferhypothese. Als T1-verwerwers dezelfde fouten maken als T2-leerders, kan er niet met zekerheid gezegd worden dat die fouten het gevolg zijn van het optreden van transfer. Als er echter geen fouten worden aangetroffen die dezelfde woordvolgorde als het Engels hebben, dan kan er beargumenteerd worden dat er wel degelijk sprake zou kunnen zijn van transfer bij de foutieve woordvolgorden in de productie van Engelse NT2-leerders.

§5 Methode

Om tot een antwoord te komen op de onderzoeksvraag voer ik een corpusonderzoek uit. Ik verzamel uitingen van kinderen uit verschillende corpora. Hierdoor is er sprake van een breed scala aan uitingen van kinderen uit verschillende leeftijdscategorieën. Om te kunnen bepalen of er sprake is van een al dan niet foutieve woordvolgorde, moeten de uitingen een duidelijke structuur hebben. Dit betekent dat onderwerpen, werkwoorden, lijdend voorwerpen en/of bijwoorden kunnen worden onderscheiden. Ook moet de betekenis van de uiting duidelijk zijn. Daarom worden enkel de begrijpelijke en duidelijk gestructureerde uitingen meegenomen in dit onderzoek.

§5.1 De corpora

CLPF Corpus

Het eerste corpus dat geanalyseerd wordt is het *CLPF Corpus* (Flikkert, 1994; Levelt, 1994). Dit corpus bevat gesproken taal van twaalf eentalige Nederlandse kinderen van een leeftijd tussen de één en drie jaar. De opnames zijn gemaakt bij het kind thuis en met één van de ouders aanwezig tijdens de interactie. Dit heeft voor een natuurlijke en spontane situatie gezorgd. De interacties vonden plaats naar aanleiding van boeken en speelgoed. De onderzoekers stelden vragen aan de kinderen over wat ze zagen in de boeken en wat ze aan het doen waren met het speelgoed.

Van Oosten Bilingual Corpus

Het tweede corpus is het *Van Oosten Bilingual Corpus* (Van Oosten, 2005). Dit corpus bestaat uit drie verschillende onderdelen: uitingen van eentalige Nederlandse kinderen, uitingen van eentalige Italiaanse kinderen en uitingen van tweetalige Nederlands-Italiaanse kinderen. Voor dit onderzoek wordt alleen gekeken naar de uitingen van de eentalige

Nederlandse kinderen. In totaal zijn de uitingen van vijf eentalige Nederlandse kinderen getranscribeerd. De leeftijd van de kinderen varieert tussen de vier en twaalf jaar. Juist om deze reden is gekozen voor dit corpus. De kans is namelijk groter om duidelijke bijzinconstructies aan te treffen bij oudere kinderen dan bij jongere kinderen. De kinderen kregen een boek met plaatjes te zien. Zij moesten aan de hand van deze plaatjes zelf een verhaal vertellen. Dankzij dit format bevat dit corpus veel bruikbare uitingen in de vorm van volledige zinnen.

De Houwer Bilingual Corpus

Ook het *De Houwer Bilingual Corpus* wordt gebruikt bij dit onderzoek (De Houwer, 1987, 1990). Dit corpus focust op één kind gedurende haar derde en vierde levensjaar. Dit kind woont in Vlaanderen. Ze heeft een Amerikaanse moeder en een Vlaamse vader. Ze is vanaf de geboorte tweetalig opgevoed: haar vader spreekt Nederlands tegen haar, haar moeder Engels. De Houwer heeft met name in het Nederlands gecommuniceerd. Het kind ging wel naar een Engelstalige peuterschool. Hierdoor is ze meer blootgesteld aan het Engels dan aan het Nederlands. De Houwer is gedurende een periode van twee jaar op verschillende momenten langs geweest bij het kind. Ook is ze voordat het onderzoek begon regelmatig op bezoek geweest bij het kind, waardoor deze haar als een familievriend is gaan beschouwen. Dit zorgt ervoor dat het kind zich op haar gemak voelt bij De Houwer en de uitingen daardoor op een hele natuurlijke manier produceert. Dit corpus is erg interessant voor dit onderzoek, omdat het de mogelijkheid biedt om te kijken of er een verschil is tussen de woordvolgordes in de productie van eentalige Nederlandse kinderen en de productie van een tweetalig Nederlands-Engels kind.

Groningen Corpus

Het *Groningen Corpus* bevat uitingen van zeven eentalige Nederlandse kinderen tussen de één en drie jaar (Bol, 1996; Wijnen, 1993). De opnames bestaan uit spontaan taalgebruik van de kinderen in een natuurlijke setting. De gesprekken hebben bij het kind thuis plaatsgevonden. De kinderen communiceren zowel met de ouders als met de onderzoekers.

Bol / Kuiken Corpus: Normal

Het laatste corpus dat gebruikt wordt bij dit onderzoek is het *Bol / Kuiken Corpus* (Bol & Kuiken, 1990). Bol en Kuiken hebben onderzoek gedaan naar taaluitingen van kinderen met spraak- en taalmoeilijkheden. Deze kinderen hebben bijvoorbeeld het Syndroom van Down of zijn slechthorend. De uitingen van deze kinderen vergelijken zij met uitingen van kinderen met een normale taalontwikkeling. Voor dit onderzoek wordt gebruikt gemaakt van het

corpus dat de uitingen van de kinderen met een normale taalontwikkeling bevat. Dit corpus bestaat uit uitingen van 31 eentalige kinderen in de leeftijd van één tot drie jaar.

§5.2 Dataverzameling

Met behulp van het programma CLANc filter ik uit elk van de corpora de uitingen van de kinderen. Vervolgens beoordeel ik van elke uiting of de zin een zodanig duidelijke structuur heeft dat er iets over de woordvolgorde gezegd kan worden. Dit houdt in dat er een duidelijk onderwerp en eventueel lijdend voorwerp kan worden onderscheiden. Daarnaast moet de uiting een werkwoord bevatten. De uitingen waar dit voor geldt noteer ik. Per uiting houd ik bij hoe oud het kind op het moment van de uiting was en of het gaat om een hoofd- of een bijzin. Van elk van deze uitingen bepaal ik vervolgens of de woordvolgorde correct of foutief is in het Nederlands. Bij de foutieve woordvolgorden kijk ik op welk gebied de fout zich manifesteert (werkwoord, bijwoord, etc.) en of de woordvolgorde in het Engels wél correct zou zijn. Deze zaken kunnen soms lastig te bepalen zijn. Bij twijfel worden de foutieve uitingen niet meegenomen in dit onderzoek, zodat eventuele foutieve beoordelingen geen invloed hebben op de gevonden resultaten. Aan de hand van deze data zal ik vervolgens analyseren of de T1-verwervers fouten in woordvolgorde maken en of deze eventuele fouten overeenkomen met fouten die op basis van interferentie verwacht kunnen worden bij Engelse NT2-leerders.

§6 Resultaten

In deze paragraaf zal ik de resultaten van het onderzoek bespreken. In §6.1 geef ik aan de hand van tabellen overzichtelijk de algemene resultaten weer. Vervolgens zal ik in §6.2 tot en met §6.5 verder ingaan op de fouten in de categorieën bijwoord (§6.2), werkwoord (§6.3), inversie (§6.4) en overig (§6.5). Ik zal binnen de categorieën, indien mogelijk, voorbeelden geven van de fouten waarvan geldt dat de woordvolgorde correct zou zijn in het Engels. Een overzicht van alle foutieve uitingen is te vinden in de bijlage.

§6.1 Overzicht van de resultaten

Uit de vijf corpora zijn in totaal 5205 uitingen geselecteerd. In tabel 1 is een overzicht te vinden van het aantal uitingen per corpus. In tabel 1 is ook te zien dat uitingen van kinderen uit verschillende leeftijdscategorieën zijn beoordeeld. De meeste uitingen zijn afkomstig van jonge kinderen met een leeftijd van anderhalf jaar tot en met drie jaar en 7 maanden. Er zijn ook een aantal uitingen uit het *Van Oosten Bilingual Corpus* van kinderen van vier tot en met

twalf jaar meegenomen in het onderzoek. Bij deze uitingen zijn geen fouten in de woordvolgorde aangetroffen. In tabel 1 is het totaal aantal fouten per corpus en het aantal fouten met een Engelse woordvolgorde per corpus weergegeven.

Tabel 1

Overzicht van de leeftijd van de kinderen, het aantal uitingen per corpus, het aantal fouten per corpus en het aantal fouten dat overeenkomt met de Engelse woordvolgorde (met percentages die aangeven hoe het totaal aantal uitingen, fouten en fouten met Engelse woordvolgorde verdeeld is over de corpora) (N = 5205).

Corpus	Leeftijd	Uitingen	Fouten	Fouten met Engelse woordvolgorde
<i>Bol / Kuiken</i>	01;10.12 – 03;07.05	415 (8,0%)	9 (6,5%)	6 (9,8%)
<i>CLPF</i>	01;05.27 – 02;11.00	2051 (39,4%)	63 (45,4%)	23 (37,7%)
<i>De Houwer</i>	02;07.12 – 03;03.16	793 (15,2%)	29 (20,9%)	21 (34,4%)
<i>Groningen</i>	01;10.30 – 03;03.08	1832 (35,2%)	38 (27,3%)	11 (18,0%)
<i>Van Oosten</i>	04;10.02 – 12;00.12	114 (2,2%)	-	-
Totaal		5205 (100%)	139 (100%)	61 (100%)

Het is interessant om te kijken hoe de fouten en het aantal fouten dat gevormd is via een volgorde die in het Engels correct zou zijn verdeeld zijn binnen de corpora. Dit is weergegeven in tabellen 2 en 3.

Tabel 2

Overzicht van hoe het totaal aantal fouten verdeeld is binnen de corpora (met percentages) (N = 139).

Corpus	Uitingen	Fouten
<i>Bol / Kuiken</i>	415	9 (2,2%)
<i>CLPF</i>	2051	63 (3,1%)
<i>De Houwer</i>	793	29 (3,7%)
<i>Groningen</i>	1832	38 (2,1%)
<i>Van Oosten</i>	114	-
Totaal	5205	139 (2,7%)

Tabel 3

Overzicht van hoe het aantal fouten dat overeenkomt met de Engelse woordvolgorde verdeeld is binnen de corpora (met percentages) (N = 139).

Corpus	Fouten	Fouten met Engelse volgorde
<i>Bol / Kuiken</i>	9	6 (66,7%)
<i>CLPF</i>	63	23 (36,5%)
<i>De Houwer</i>	29	21 (72,4%)
<i>Groningen</i>	38	11 (28,9%)
<i>Van Oosten</i>	-	-
Totaal	139	61 (43,9%)

In tabel 2 is te zien dat het percentage fouten per corpus redelijk gelijk is. Ongeveer 2 tot 4% van het aantal uitingen per corpus bevatte een foute woordvolgorde. 2,7% van het totaal van 5205 uitingen was foutief. Er zijn hierbij geen opmerkelijke verschillen tussen de corpora op te merken. Dit ligt echter anders bij de fouten waarvan de foutieve volgorde overeenkomt met de Engelse woordvolgorde. Bij twee corpora heeft het grootste deel van de fouten geen woordvolgorde die in het Engels correct zou zijn. Dit geldt voor het *CLPF Corpus*, waarbij 36,5% van de fouten deze woordvolgorde bevat, en het *Groningen Corpus*, waarbij dit het geval is voor 28,9% van de fouten. Voor de overige twee corpora geldt dat het grootste deel van de gemaakte fouten een woordvolgorde bevat die in het Engels niet foutief zou zijn. Voor het *Bol / Kuiken Corpus* is dit 66,7% van het aantal fouten. Het *De Houwer Bilingual Corpus* bevat relatief gezien de meeste foutieve uitingen die gevormd zijn volgens een volgorde die in het Engels correct zou zijn. Voor dit corpus gaat het om 72,4% van het totaal aantal fouten.

De fouten in woordvolgorde zijn onderverdeeld in vier categorieën: foutieve plaatsing van het bijwoord, foutieve plaatsing van het werkwoord, geen of foutief gebruik van inversie en overig. Fouten uit de categorie 'Overig' zijn bijvoorbeeld fouten waarbij het voorzetsel van een scheidbaar werkwoord niet op de goede positie in de zin staat en fouten waarbij het onderwerp op de verkeerde positie staat. In tabel 4 is het aantal fouten per categorie per corpus weergegeven.

Tabel 4

Overzicht van de fouten per categorie per corpus (met percentages die aangeven hoe het totaal aantal fouten per categorie verdeeld is over de corpora) (N = 139).

Corpus	Bijwoord	Werkwoord	Inversie	Overig	Totaal
<i>Bol / Kuiken</i>	4 (6,6%)	4 (9,3%)	-	1 (4,5%)	9 (6,5%)
<i>CLPF</i>	22 (36,1%)	25 (58,1%)	-	16 (72,7%)	63 (45,4%)
<i>De Houwer</i>	9 (14,8%)	6 (14,0%)	11 (84,6%)	3 (13,6%)	29 (20,9%)
<i>Groningen</i>	26 (42,6%)	8 (18,6%)	2 (15,3%)	2 (9,1%)	38 (27,3%)
Totaal	61 (100%)	43 (100%)	13 (100%)	22 (100%)	139 (100%)

In alle corpora zijn fouten aangetroffen waarbij het bijwoord op de verkeerde positie in de zin wordt gezet. Ook een foutieve plaatsing van het werkwoord komt in alle vier de corpora voor. Opvallend is echter het voorkomen van inversiefouten. 84,6% van deze fouten zijn aangetroffen in het *De Houwer Bilingual Corpus*. Deze fouten worden dus voornamelijk gemaakt door het meertalige Engels-Nederlandse kind en, op twee uitzonderingen na, niet door de eentalige kinderen.

Voor dit onderzoek is het voornamelijk interessant om te kijken naar de hoeveelheid fouten per categorie die overeenkomen met mogelijke inversiefouten van Engelse NT2-leerders. Dit is weergegeven in tabel 5.

Tabel 5

Overzicht van het aantal fouten met een Engelse woordvolgorde per categorie per corpus (met percentages die aangeven hoe het totaal aantal fouten per categorie verdeeld is wat betreft de variabele wel of geen Engelse volgorde) (N = 51).

Engelse volgorde	Corpus	Bijwoord	Werkwoord	Inversie	Overig	Totaal
Ja	<i>Bol / Kuiken</i>	2	4	-	-	6
	<i>CLPF</i>	8	15	-	-	23
	<i>De Houwer</i>	5	5	11	-	21
	<i>Groningen</i>	4	5	2	-	11
	Totaal	19 (31,1%)	29 (67,4%)	13 (100%)	-	61 (43,9%)
Nee	<i>Bol / Kuiken</i>	2	-	-	1	3
	<i>CLPF</i>	14	10	-	16	40
	<i>De Houwer</i>	4	1	-	3	8
	<i>Groningen</i>	22	3	-	2	27
	Totaal	42 (68,9%)	14 (32,6%)	-	22 (100%)	78 (56,1%)
Totaal		61 (100%)	43 (100%)	13 (100%)	22 (100%)	139 (100%)

Iets minder dan de helft van de woordvolgordefouten die zijn aangetroffen in de corpora bevatten een volgorde die in het Engels welgevormd zou zijn. Het gaat om 43,9% van de fouten. De overige 56,1% bestaat uit fouten die niet overeenkomen met mogelijke inversiefouten van Engelstalige NT2-leerders.

Het merendeel van de fouten waarbij sprake is van een foutieve plaatsing van het bijwoord heeft geen volgorde die in het Engels correct zou zijn. Slechts 31,1% van deze fouten is gevormd volgens een woordvolgorde die Engelstalige NT2-leerders kunnen produceren als inversiefouten. Bij de fouten waarbij het werkwoord op een verkeerde plek in de zin staat ligt dit precies omgekeerd. 67,4% van deze fouten bevat een woordvolgorde die in het Engels correct is. Alle inversiefouten zijn gevormd volgens een woordvolgorde die welgevormd is in het Engels. Voor alle fouten die onder de categorie 'overig' vallen geldt het tegenovergestelde.

Hieronder zal ik elke categorie kort toelichten aan de hand van voorbeelden van foutieve uitingen waarvan geldt dat de volgorde in het Engels wel correct zou zijn. Bij de

categorie 'overig' zijn dergelijke woordvolgordes niet aangetroffen, dus daar zal ik voorbeelden geven van de soorten fouten die binnen deze categorie vallen.

§6.2 Plaats van het bijwoord

Er zijn 61 fouten aangetroffen waarbij het bijwoord op de verkeerde plek in de zin is geplaatst. Slechts 19 hiervan zijn gevormd volgens een volgorde die in het Engels welgevormd zou zijn. Deze fouten zijn onder te verdelen in twee verschillende categorieën.

Bij de eerste categorie gaat het om bijwoorden die in de hoofdzin direct volgen op het onderwerp in de zin. In het Nederlands ontstaat hierdoor in deze gevallen een foutieve uiting, omdat de persoonsvorm niet meer op de tweede positie in de zin staat. In het Engels is deze volgorde in veel gevallen wel correct. In voorbeeld (9) staan een aantal voorbeelden van deze foutieve uitingen.

- (9)
- a. *Ik_[onderwerp] ook_[bijwoord] wil in. (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
 - b. Ik wil ook in.
 - c. *Ik_[onderwerp] weer_[bijwoord] wil even boodschappen doen. (De Houwer, 1987, 1990)
 - d. Ik wil weer even boodschappen doen.

De voorbeelden (9a) en (9c) zijn respectievelijk aangetroffen in het *CLPF Corpus* en het *De Houwer Bilingual Corpus*. Dit betekent dat deze fouten zowel gemaakt worden door eentalige kinderen als door het meertalige Nederlands-Engelse kind.

Bij de tweede categorie gaat het specifiek om fouten met het bijwoord 'niet'. In voorbeeld (10) staan een aantal voorbeelden van deze foutieve uitingen.

- (10)
- a. *Ik [kan niet] het aan aandoen. (De Houwer, 1987, 1990)
 - b. Ik kan het niet aandoen
 - c. *Ik [was niet] hier met jou geweest. (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
 - d. Ik was hier niet met jou geweest.
 - e. *[Kan niet] er meer afvallen. (Bol & Kuiken, 1990)
 - f. Kan er niet meer afvallen

De voorbeelden (10a), (10c) en (10e) zijn aangetroffen in het *De Houwer Bilingual Corpus*, het *CLPF Corpus* en het *Bol / Kuiken Corpus*. Deze constructies komen overeen met de Engelse woordvolgorde. In het Engels wordt het bijwoord 'niet' verbonden aan de persoonsvorm. Zo ontstaan constructies als *can't* en *won't*. Het bijwoord 'niet' staat dan dus achter de persoonsvorm, terwijl voorbeeld (10) laat zien dat dit in het Nederlands niet

mogelijk is in deze gevallen. Niet alleen het tweetalige Nederlands-Engelse kind maakt deze fouten, maar ook de eentalige kinderen uit de andere corpora.

§6.3 Plaats van het werkwoord

In totaal zijn er 43 uitingen aangetroffen waarbij het werkwoord op de verkeerde positie in de zin staat. Twee derde hiervan is gevormd volgens een woordvolgorde die in het Engels welgevormd zou zijn. 32,6% van deze uitingen bevat deze volgorde niet.

Er zijn een aantal uitingen aangetroffen waarbij de werkwoorden in hoofdzinnen geclusterd staan op de tweede positie van de zin. In het Engels is dit de correcte woordvolgorde, terwijl in het Nederlands de tweede positie alleen door de persoonsvorm wordt ingenomen. De overige werkwoorden komen in een Nederlandse zin achteraan te staan. In voorbeeld (11) zijn een aantal uitingen te zien van hoofdzinnen waarbij de werkwoorden geclusterd zijn. Deze foutieve Nederlandse uitingen bevatten dus een woordvolgorde die in het Engels correct zou zijn.

- (11) a. *Jij [moet liggen] weer.
b. Jij moet weer liggen. (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
c. *Hij [gaat rijden] weer.
d. Hij gaat weer rijden. (Bol, 1996; Wijnen, 1993)
e. *Ze [moet staan] anders.
f. Ze moet anders staan. (De Houwer, 1987, 1990)

Fouten (11a), (11c) en (11e) zijn aangetroffen in het *CLPF Corpus*, het *Groningen Corpus* en het *De Houwer Bilingual Corpus*. Ook deze fouten zijn dus teruggevonden bij zowel het meertalige Nederlands-Engelse kind als bij de eentalige kinderen.

Zoals in §3 is geïllustreerd hebben Nederlandse bijzinnen een andere volgorde dan Engelse bijzinnen. De Engelse volgorde is Subject (onderwerp) – Verba (werkwoorden) – Object (lijdend voorwerp) (SVO), terwijl de Nederlandse volgorde Subject (onderwerp) – Object (lijdend voorwerp) – Verba (werkwoorden) (SOV) is. In de Nederlandse bijzin staan alle werkwoorden dus achteraan, terwijl de werkwoorden in de Engelse bijzin geclusterd zijn op de tweede positie. In de corpora zijn een aantal foutieve Nederlandse uitingen te vinden waarbij de bijzin is gevormd volgens de woordvolgorde die correct is in het Engels. In voorbeeld (12) zijn deze uitingen weergegeven.

- (12) a. *...dat dit vaas [moet] op de carpet.
b. ...dat dit vaas op de carpet [moet]. (De Houwer, 1987, 1990)

c. *...als hij [heeft] sokjes aan.

d. ...als hij sokjes aan [heeft].

(Bol, 1996; Wijnen, 1993)

e. *...dat de sneeuw [is] weg.

f. ...dat de sneeuw weg [is].

(Bol & Kuiken, 1990)

De fouten (12a), (12c), (12e) illustreren dat dergelijke fouten in het *De Houwer Bilingual Corpus*, het *Groningen Corpus* en het *Bol / Kuiken Corpus* zijn aangetroffen. Zowel eentalige kinderen als het meertalige Nederlands-Engelse kind maken dus fouten waarbij de in het Engels correcte volgorde van een bijzin wordt gehanteerd.

Voor hoofdzinnen geldt hetzelfde onderscheid in volgorde als bij bijzinnen. De Engelse volgorde is Subject (onderwerp) – Verba (werkwoorden) -Object (lijdend voorwerp) (SVO), en de Nederlandse volgorde is Subject (onderwerp) – Object (lijdend voorwerp) – Verba (werkwoorden) (SOV). Dit verschil wordt echter alleen merkbaar als er meerdere werkwoorden in de zin staan. In zowel het Nederlands als het Engels staat de persoonsvorm op de tweede positie in de zin. Het verschil is echter de plaatsing van het tweede werkwoord. Zoals eerder geïllustreerd worden in het Engels de werkwoorden geclusterd in de hoofdzin. In het Nederlands wordt het tweede werkwoord achteraan in de zin geplaatst. Daarom heeft de Nederlandse hoofdzin een SOV-structuur, terwijl de Engelse hoofdzin volgens de SVO-structuur wordt gevormd. Het lijdend voorwerp moet in een Nederlandse hoofdzin met meerdere werkwoorden dus voor het tweede werkwoord staan, terwijl deze in het Engels na het tweede werkwoord kan worden geplaatst. In het *CLPF Corpus* zijn aan aantal uitingen aangetroffen waarbij de foutieve Nederlandse zinnen een SVO-structuur bevatten. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in voorbeeld (13).

(13) a. *Ik_[onderwerp] ga hier even op smeren_[2e werkwoord] bloed_[lijdend voorwerp].

b. Ik_[onderwerp] ga hier even bloed_[lijdend voorwerp] op smeren_[2e werkwoord].

c. *Nu moet ik_[onderwerp] even repareren_[2e werkwoord] die lichten_[lijdend voorwerp].

d. Nu moet ik_[onderwerp] even die lichten_[lijdend voorwerp] repareren_[2e werkwoord].

(Flikkert, 1994; Levelt, 1994)

Fouten (13a) en (13c) bevatten de structuur SVO in plaats van SOV. Deze fouten zijn alleen aangetroffen bij de eentalige kinderen uit het *CLPF Corpus*.

Jonge kinderen produceren vaak uitingen met een combinatie van een infinitief en een lijdend voorwerp, zoals 'koekje eten'. Een volledige uiting met het onderwerp erbij zou bijvoorbeeld zijn: 'Ik wil een koekje eten'. Het lijdend voorwerp staat voor de infinitief. De volgorde is dan dus Subject (onderwerp) – Object (lijdend voorwerp) – Verbum (infinitief). Zoals hiervoor al aangetoond is de volgorde in het Engels anders. De volledige uiting is: 'I

want to eat a cookie'. De volgorde is dan Subject (onderwerp) – Verbum (infinitief) – Object (lijdend voorwerp). In de corpora zijn uitingen aangetroffen waarbij de kinderen de Engelse volgorde Verba-Object hanteren, terwijl dit in het Nederlands Object-Verba moet zijn.

Voorbeeld 14 geeft hier een illustratie van.

- (14) a. *tekenen een huisje
b. een huisje tekenen (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
c. *pakken boek
d. boek pakken (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
e. *vasthouden pop
f. pop vasthouden (Bol & Kuiken, 1990)

De voorbeelden (14a), (14c) en (14e) komen overeen met de Engelse structuur. Deze fouten zijn aangetroffen in het *CLPF Corpus* en het *Bol / Kuiken Corpus*.

§6.4 Inversie

Er zijn dertien uitingen aangetroffen waarbij geen inversie wordt toegepast als er een bepaling op de eerste positie in de zin staat. In het Engels treedt er geen inversie op in deze situatie, maar in het Nederlands wel. Elf van deze fouten zijn aangetroffen in het *De Houwer Bilingual Corpus* en twee in het *Groningen Corpus*. In voorbeeld (15) zijn een aantal van deze uitingen geïllustreerd.

- (15) a. *Nu hij gaat slapen.
b. Hij gaat nu slapen. (De Houwer, 1987, 1990)
c. *Aan mijn vingertjes ik heef nagellak.
d. Aan mijn vingertjes heef ik nagellak. (De Houwer, 1987, 1990)
e. *En dan ik ga in de hoek.
f. En dan ga ik in de hoek. (De Houwer, 1987, 1990)
g. *Nu de piloot moet nog even betalen.
h. Nu moet de piloot nog even betalen. (Bol, 1996; Wijnen, 1993)

In voorbeelden (15a), (15c), (15e) en (15g) is te zien dat de uitingen foutief zijn omdat het kind geen inversie heeft toegepast. Hier wordt dus een woordvolgorde gehanteerd die in het Engels welgevormd is, maar in het Nederlands niet. Het grootste deel van deze fouten is aangetroffen bij het meertalige Nederland-Engelse kind in het *De Houwer Bilingual Corpus*, maar er zijn ook twee dergelijke uitingen aangetroffen bij de eentalige kinderen.

§6.5 Overige fouten

Er zijn 22 foutieve uitingen aangetroffen waarbij de fout niet te maken heeft met de plaatsing van het werkwoord of het bijwoord. Geen van deze uitingen zijn gevormd volgens een woordvolgorde die in het Engels correct zou zijn. De meeste uitingen hebben te maken met de plaats van het onderwerp. Bij deze uitingen wordt het onderwerp helemaal achteraan in de zin geplaatst. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in voorbeeld (16).

- (16) a. *Ook televisie ik.
b. Ik ook televisie. (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
c. *Even weg met oma ik.
d. Ik even weg met oma. (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
e. *En nou is weg sneeuw.
f. En nou is sneeuw weg. (Bol, 1996; Wijnen, 1993)
g. *Nee, mag niet dat.
h. Nee, dat mag niet. (De Houwer, 1987, 1990)

De uitingen (16a), (16c), (16e) en (16g) zijn aangetroffen in het *CLPF Corpus*, het *Groningen Corpus* en het *De Houwer Bilingual Corpus*.

Andere foutieve uitingen in deze categorie hebben te maken met de plaatsing van het lijdend voorwerp en het meewerkend voorwerp. Dit is geïllustreerd in voorbeeld (17).

- (17) a. *Heb pijn knietje gedaan.
b. Heb knietje pijn gedaan. (Flikkert, 1994; Levelt, 1994)
c. *Ga maar voorlezen mij.
d. Ga mij maar voorlezen. (Bol, 1996; Wijnen, 1993)

Voorbeeld (17a) illustreert een foutieve uiting uit het *CLPF Corpus* waarbij het lijdend voorwerp of het naamwoordelijk deel van het gezegde op de verkeerde plaats in de zin staat. Bij voorbeeld (17c) staat het meewerkend voorwerp op de verkeerde positie in de uiting uit het *Groningen Corpus*.

Een andere foutieve woordvolgorde in deze categorie heeft te maken met scheidbare werkwoorden. Het voorzetsel staat op de verkeerde plek in de zin. Een voorbeeld hiervan is te vinden in voorbeeld (18).

- (18) a. *Dat moet je m'n haar op smeren.

b. Dat moet je op m'n haar smeren.

(De Houwer, 1987, 1990)

De overige fouten die tot deze categorie behoren zijn terug te vinden in het overzicht van de gevonden foutieve uitingen in de bijlage.

§7 Discussie

In dit onderzoek heb ik een antwoord gegeven op de vraag of T1-verwervers van het Nederlands fouten maken in woordvolgorde en of deze fouten overeenkomen met fouten die je op basis van interferentie kan verwachten bij Engelse NT2-leerders. Uit de resultaten blijkt dat T1-verwervers fouten maken op het gebied van woordvolgorde. Op een totaal van 5205 uitingen zijn 139 uitingen met een foutieve woordvolgorde aangetroffen. Een opvallend gegeven is dat er geen fouten zijn aangetroffen in het *Van Oosten Bilingual Corpus*. De uitingen uit dit corpus zijn afkomstig van kinderen tussen de vier en twaalf jaar oud. De kinderen uit de overige corpora zijn allemaal jonger dan vier jaar oud. Dit betekent dat de fouten in woordvolgorde alleen zijn aangetroffen bij jonge T1-verwervers. Een verklaring hiervoor kan zijn dat kinderen van een oudere leeftijd de Nederlandse woordvolgorde volledig beheersen en hier dus geen fouten meer in maken. Het toepassen van de juiste woordvolgorde maakt dan deel uit van hun taalcompetentie. Dit resultaat kan echter ook berusten op toeval. In dit onderzoek zijn slechts 114 uitingen bekeken die afkomstig zijn van kinderen ouder dan vier jaar. Er bestaat dus een kans dat er bij een grotere steekproef wel fouten in woordvolgorde worden aangetroffen in deze leeftijdscategorie.

Het tweede deel van de onderzoeksvraag betreft de kwestie of de foutieve woordvolgordes overeenkomen met fouten die je op basis van interferentie kan verwachten bij Engelse NT2-leerders. Ook dit blijkt ten dele het geval te zijn. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat 43,9% van het aantal foutieve uitingen een woordvolgorde bevat die in het Engels wel correct zou zijn. Dit zijn dus fouten die een Engelse NT2-leerder ook zou kunnen maken als er negatieve transfer optreedt in zijn productie van Nederlandse zinnen. Bij de uitingen van de jonge T1-verwervers zijn voorbeelden aangetroffen van zinnen waarbij meerdere werkwoorden op de tweede positie in de zin zijn geclusterd en waarbij de bijwoorden op de verkeerde positie in de zin worden geplaatst waardoor de persoonsvorm niet meer op de tweede positie in de zin staat. Ook zijn er voorbeelden gevonden waarbij de Engelse volgorde Subject (onderwerp) – Verba (werkwoorden) – Object (lijdend voorwerp) wordt toegepast, in plaats van de Nederlandse volgorde Subject (onderwerp) – Object (lijdend voorwerp) – Verba (werkwoorden). Dit zijn allemaal voorbeelden van punten waarop de Nederlandse volgorde afwijkt van de Engelse volgorde.

Er zijn ook een aantal foutieve uitingen aangetroffen waarbij het kind geen inversie toepast bij een bepaling op de eerste positie in de zin. Dit leidt tot een woordvolgorde die in

het Engels wel correct is. Opvallend aan deze categorie fouten is dat 11 van de in totaal 13 inversiefouten gemaakt worden door het meertalige Nederlands-Engelse kind uit het *De Houwer Bilingual Corpus*. Het is dus mogelijk dat deze fouten te wijten zijn aan het feit dat het kind tegelijkertijd Engels verwerft. Hierbij aansluitend is het opvallend dat dit meertalige kind uit het *De Houwer Bilingual Corpus* relatief gezien de meeste fouten maakt die een woordvolgorde bevatten die in het Engels correct zou zijn. Ook dit kan te maken hebben met de invloed van het Engels. Ook in het *Bol / Kuiken Corpus* worden, vergeleken met de andere twee corpora, veel fouten aangetroffen met een dergelijke woordvolgorde. Een mogelijke verklaring hiervoor is lastiger te achterhalen, omdat er in essentie geen verschil is tussen de kinderen uit dit corpus en het *Groningen Corpus* en het *CLPF Corpus*.

Uit deze resultaten kan geen definitieve eindconclusie worden getrokken, omdat het onderzoek daar te kleinschalig voor is. Het maken van een analyse kost veel tijd, want elke individuele uiting moet beoordeeld worden. Daarnaast is het aantal fouten in woordvolgorde heel klein. Slechts 2,7% van de in totaal 5205 uitingen bevatte een foutieve woordvolgorde. Er moeten dus veel uitingen meegenomen worden in het onderzoek om te kunnen beoordelen of er significante resultaten zijn. Daarom kan het interessant zijn om dit onderzoek op grotere schaal uit te voeren. Ook kan er dan gebruik gemaakt worden van een corpus met uitingen van oudere kinderen.

§8 Conclusie

In dit onderzoek heb ik op basis van de corpora *CLPF Corpus*, *Van Oosten Bilingual Corpus*, *De Houwer Bilingual Corpus*, *Bol / Kuiken Corpus* en *Groningen Corpus* een analyse gemaakt van de woordvolgordes van uitingen van eentalige en meertalige T1-verwervers van het Nederlands. Hierbij heb ik specifiek gekeken naar foutieve woordvolgordes en of deze woordvolgordes in het Engels wel correct zouden zijn. Dit bleek in net iets minder dan de helft van de gevallen zo te zijn. Dit onderzoek is te kleinschalig om de resultaten als definitief te beoordelen. Daarom is het interessant om in vervolgonderzoek een grotere selectie uitingen te beoordelen. Ook kan er dan gebruik gemaakt worden van een corpus met uitingen van oudere kinderen. In dit onderzoek zijn er namelijk geen woordvolgordefouten aangetroffen bij de oudere T1-verwervers in het *Van Oosten Bilingual Corpus*. Er valt niet met zekerheid te zeggen dat dit komt omdat de taalcompetentie op die leeftijd al zo ver is ontwikkeld dat woordvolgordes altijd correct gevormd worden of dat dit resultaat berust op toeval. Verder onderzoek kan dit uitwijzen.

Een interessant resultaat uit dit onderzoek is dat de inversiefouten voornamelijk zijn aangetroffen bij het meertalige Engels-Nederlandse kind. Daarnaast maakte dit kind ook relatief meer fouten die een woordvolgorde bevatten die in het Engels wel correct is. Dit kan komen door het feit dat dit kind tegelijkertijd Engels en Nederlands verwerft, waardoor zij

veel invloed ondervindt van het Engels. Door de beperkte omvang van dit onderzoek kan dit resultaat echter ook op toeval berusten. Daarom is het interessant om bij vervolgonderzoek te kijken of dergelijke fouten inderdaad weinig voorkomen bij T1-verwervers. Als dit het geval is kan het zijn dat deze fouten gewijd kunnen worden aan het feit dat het kind tegelijk Engels aan het verwerven is. Ook dit kan uitgewezen worden door verder onderzoek.

Ten slotte is een belangrijke vervolgstap van dit onderzoek het opstellen van een corpus van uitingen van volwassen Engelse NT2-leerders. Op deze manier kan onderzocht worden of de verwachte transferfouten daadwerkelijk optreden in de productie van volwassen Engelse NT2-leerders. Ook kunnen op deze manier de overeenkomsten en contrasten tussen de uitingen van deze volwassen Engelse NT2-leerders en de T1-verwervers naast elkaar worden gelegd en geanalyseerd worden. Dit kan een bijdrage leveren aan de discussie over het optreden van transfer en de invloed van de T1 op de T2.

Concluderend zijn in de uitingen van T1-verwervers dezelfde soort fouten aangetroffen als fouten die op basis van interferentie verwacht kunnen worden bij Engelse NT2-leerders. Dit onderzoek is daarom geen ondersteuning van de Transferhypothese. Aangezien T1-verwervers dezelfde fouten maken als T2-leerders, kan er niet met zekerheid gezegd worden dat die fouten het resultaat zijn van het optreden van transfer. Dit sluit het optreden van transfer echter niet uit. Er zou beargumenteerd kunnen worden dat deze fouten bij jonge T1-verwervers optreden omdat zij hypothesen aan het uittesten zijn en bezig zijn om hun taalcompetentie volledig te ontwikkelen. Hiervoor moeten ze eerst alle volgorde uitproberen, voor ze zeker weten wat de goede volgorde is. Dit wil niet zeggen dat dit bij volwassen T2-leerders op dezelfde manier werkt. Het zou kunnen dat de fouten in hun productie wel degelijk gemaakt worden onder invloed van de T2. Dit onderzoek sluit dus aan bij de kritiek op de Transferhypothese, maar het mag duidelijk zijn dat er nog veel meer onderzoek nodig is naar de invloed van de T1 op de T2.

Bibliografie

- Altena, N., & Dijk, A. van (1980). Turkse en Marokkaanse kinderen vertellen verhaaltjes in het Nederlands. In R. Appel, C. Cruson, J.W. de Vries & P.C. Muysken (Reds.), *Taalproblemen van buitenlandse arbeiders en hun kinderen*, pp. 123-136. Muiderberg: Uitgeverij Coutinho.
- Appel, R., & Vermeer, A. (1994). *Tweede-taalverwerving en tweede-taalonderwijs*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Bley-Vroman, R. (1990). The logical problem of foreign language learning. *Linguistic Analysis*, 20(12), 3-49.
- Bol, G.W. (1996). Optional subjects in Dutch child language. In C. Koster & F. Wijnen (Eds.), *Proceedings of the Groningen Assembly on Language Acquisition*, 125-135.
- Bol, G.W., & Kuiken, F. (1990). Grammatical analysis of developmental language disorders: A study of the morphosyntax of children with specific language disorders, with hearing impairment and with Down's syndrome. *Clinical Linguistics and Phonetics*, 77-86.
- Bossers, B., Kuiken, F., & Vermeer, A. (2020). *Handboek Nederlands als Tweede Taal in het volwassenenonderwijs* (2^e druk). Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Broekhuis, H., Corver, N., Dikken, M. den (2015). *Syntax of Dutch*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Chomsky, N. (2000). *New horizons in the study of language and mind*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Corder, S. (1983). A role for the mother tongue. In S. Gass & L. Selinker (Reds.), *Language transfer in language learning* (revised edition), pp. 85-97. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Craats, I. van de (2000). *Conservation in the acquisition of possessive constructions. A study of second language acquisition by Turkish and Moroccan learners of Dutch* (Proefschrift). Katholieke Universiteit Brabant, Tilburg.
- Craats, I. van de, & Kerkhoff, A. (2000). Tweede taal en moedertaal bij laagopgeleiden. *Toegepaste Taalwetenschap in Artikelen*, 64(1), 129-136.
- De Houwer, A. (1987). *Two at a time: An exploration of how children acquire two languages from birth*. Brussel: Vrije Universiteit.
- De Houwer, A. (1990). *The acquisition of two languages from birth: A case study*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dulay, H., & Burt, M. (1974). Natural sequences in child second language acquisition. *Language learning*, 24(1), 37-53.
- Dulay, H., Burt, M., & Krashen, S. (1982). *Language Two*. New York: Oxford University Press.
- Extra, G. (1978). *Nederlands van buitenlanders: Psycholinguïstische aspecten van vreemde*

- taalverwerving*. Muiderberg: Uitgeverij Coutinho.
- Flikkert, P. (1994). *On the acquisition of prosodic structure*. Den Haag: Holland Academic Graphics.
- Fries, C. C. (1945). *Teaching and learning English as a foreign language*. Michigan: University of Michigan Press.
- Guella, H., Deprez, V., & Sleeman, P. (2008). Article Choice Parameters in L2. In R. Slabakova, J. Rothman, P. Kempchinsky & E. Gavruseva (Eds.), *Proceedings of the 9th Generative Approaches to Second Language Acquisition Conference (GASLA 2007)*, pp. 57-69. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project.
- Huddleston, R., & Pullum, G. (2002). *The Cambridge of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hulstijn, J. H. (2018). Honderd jaar theorie en onderzoek van tweedetaalverwerving. *Internationale Neerlandistiek*, 56(3), 190-202.
- Jansen, B., Lalleman, J., & Muysken, P. (1981). The alternation hypothesis: Acquisition of Dutch word order by Turkish and Moroccan foreign workers. *Language Learning*, 31(2), 315-336.
- Kepa, E., & Itziar, L. (2018). Negative transfer effects on L2 word order processing. *Frontiers in Psychology*, 9, 1-10.
- Lado, R. (1957). *Linguistics across cultures: Applied linguistics for language teachers*. Michigan: University of Michigan Press.
- Levelt, C. (1994). *On the acquisition of place*. Den Haag: Holland Academic Graphics.
- Oosten, A. van (2005). *Lo sviluppo dell'acquisizione del soggetto nei bambini bilingui ital holandes*. MA thesis: Universiteit Utrecht.
- Schachter, J. (1974). An error in error analysis. *Language Learning*, 24(2), 205-214.
- Schwartz, B., & Sprouse, R. A. (1996). L2 cognitive states and the Full Transfer/Full Access model. *Second Language Research*, 12(1), 40-72.
- Skinner, B. F. (1938). *Behavior of Organisms*. New York: Appleton-Century-Crofts.
- Wijnen, F. (1993). Verb placement and morphology in child Dutch: do lexical errors flag grammatical development? *Antwerp Papers in Linguistics*, 74, 79-92.

Bijlage

Een overzicht van de 139 foutieve uitingen, het corpus waar ze in gevonden zijn, de categorie waartoe ze behoren en of ze wel of niet gevormd zijn volgens een volgorde die in het Engels wel correct zou zijn.

Uiting	Corpus	Categorie fout	Engelse volgorde
gaan we ook deze rood maken?	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
kun je opscheppen grote taart?	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
tekenen een huisje	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
zwemmen kindje	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
die heeft het niet hert	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
die moeten wij even nog kijken	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
ook televisie ik	CLPF Corpus	Overig	Nee
daar eten ijsje	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
ik ook wil in	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
pakken vliegtuig	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
ballon daar valt	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
ik daar mooie boeken zie	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
ga niet lezen meer	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
kan niet lezen meer	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
die gaan niet mij bijten	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
die daar kan wel uit	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
jij moet liggen weer	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
kindje wil ook mee nog	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
dat moet je m'n haar op smeren	CLPF Corpus	Overig	Nee
als ze blazen gaan	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
ik nog hier naar kijken	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
ik gaat hier even opsmeren bloed	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
komt die brandweerman dan die redden?	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
moet jij even me helpen	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
nu moet ik even repareren die lichten	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
nee mag niet dat	De Houwer Bilingual Corpus	Overig	Nee
niet meer hij slaapt	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Nee
nu hij gaat slapen	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
nu hij gaat naar bed	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja

en nu hij gaat slapen	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
wat doe nu de leeuw?	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Nee
ik ga nog schieten ze	De Houwer Bilingual Corpus	Werkwoord	Ja
en dan ik ga in de hoek	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
hij moet schieten de vogel	De Houwer Bilingual Corpus	Werkwoord	Ja
ik moet gaan in de hoek nu	De Houwer Bilingual Corpus	Werkwoord	Ja
ik kan niet het aan doen	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Ja
en dan ze gaan ook mee	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
altijd ik heb meer	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
en nu hij gaat	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
dan jij kan zingen	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
nee we gaan niet dat af doen	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Ja
heeft een langen staart mijne	De Houwer Bilingual Corpus	Overig	Nee
aan mijn vingertjes ik heef ook nagellak	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
en dat is de koe ook	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Ja
ze moet staan anders	De Houwer Bilingual Corpus	Werkwoord	Ja
dan ik ga wenen	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
pakken boek	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
knippen papier	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
deze Roos aantrekken	CLPF Corpus	Overig	Nee
hoed aantrekken Roos	CLPF Corpus	Overig	Nee
kan er niet bij aap	CLPF Corpus	Overig	Nee
jongen niet bed wil	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
dit ook is een bel	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
dit ook is een bel	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
is helemaal kapot krijtje	CLPF Corpus	Overig	Nee
vogel nu jarig is	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
dat is ook een pinguin niet	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
is in de lucht ballonnetje	CLPF Corpus	Overig	Nee
een klein boekje gekocht ik	CLPF Corpus	Overig	Nee
meisje deze boos	CLPF Corpus	Overig	Nee
leeuw kijken wil	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
jij kan niet er uit	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
ik heb ook laars die	CLPF Corpus	Overig	Nee
kan niet deur opendoen	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
andere zoeken giraf	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja

ik was niet hier met jou geweest	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
even weg met oma ikke	CLPF Corpus	Overig	Nee
ik kan hem wel goed zo optillen	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
nee moet jij deze drie doen	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
wil je die eens ook een keertje maken?	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
mama gauw pakken beer	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
nog moe baby	CLPF Corpus	Overig	Nee
ik ga ook in gisteren draaimolen	CLPF Corpus	Bijwoord	Nee
ik weer wil even boodschappen doen	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
gaat ik huilen	CLPF Corpus	Overig	Nee
vanmiddag ik groter ben	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
hé wat hier is?	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
is hij op strand hé?	CLPF Corpus	Werkwoord	Nee
hebben aap	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
televisie kijken ik	CLPF Corpus	Overig	Nee
uitpersen sinaasappel	CLPF Corpus	Werkwoord	Ja
heb pijn knietje gedaan	CLPF Corpus	Overig	Nee
die is niet er af	CLPF Corpus	Bijwoord	Ja
eet op banaantje	CLPF Corpus	Overig	Nee
dat is te een klein stukje	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Nee
jij moet in mond stukjes doen	De Houwer Bilingual Corpus	Overig	Nee
dat is genoeg voor mij ook	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Ja
als gij wil [jij kan ook thee hebben]	De Houwer Bilingual Corpus	Inversie	Ja
ik heef alleen soep ook gekookt	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Nee
tomaat toch ook vallen van de bomen?	De Houwer Bilingual Corpus	Werkwoord	Nee
jij doet het aan mijn fist nu	De Houwer Bilingual Corpus	Bijwoord	Ja
...dat dit vaas moet op de karpijt	De Houwer Bilingual Corpus	Werkwoord	Ja
trekken haren	Groningen Corpus	Werkwoord	Ja
deze zo kan niet	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
zo die kan	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
jij daar heb huisje	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
ik ga spelen wel (= ik ga wel spelen)	Groningen Corpus	Werkwoord	Ja
waren kinderen ook blij (= kinderen waren ook blij)	Groningen Corpus	Werkwoord	Nee
weer Josse komt spelen?	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
hier deze houden	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
jij vindt niet een taart lekker toch?	Groningen Corpus	Bijwoord	Ja

ga maar ook zitten	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
in de daar trein	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
dan ik ga aan gitaar spelen	Groningen Corpus	Inversie	Ja
waarom vind je het beetje wel bang?	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
daarom dat in de auto komt	Groningen Corpus	Werkwoord	Nee
dat hoeft ik niet even	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
die is heel ook klein	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
ik ga niet hem helpen	Groningen Corpus	Bijwoord	Ja
wil jij halen even?	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
Marijn vindt wel pap lekker	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
ik vind best chocomolletjes lekker met suiker	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
je heb ook toch een zwarte televisie?	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
ga maar voorlezen mij (= ga mij maar voorlezen)	Groningen Corpus	Overig	Nee
ook ik elastieken doen	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
ik kan niet op de rand steeds	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
jij vindt toch appelsap zoet?	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
als je zo ze opendoet	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
die het paard heeft helemaal opgegeten	Groningen Corpus	Werkwoord	Nee
[beetje eng] dat ie geeft een handje aan mij	Groningen Corpus	Werkwoord	Ja
als ie heeft sokjes aan...	Groningen Corpus	Werkwoord	Ja
die toen gaan er uit	Groningen Corpus	Bijwoord	Ja
en nou is weg sneeuw	Groningen Corpus	Overig	Nee
ik ga met jou nou spelen	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
je gaat dat af zo doen	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
hij gaat rijden weer	Groningen Corpus	Werkwoord	Ja
nu de piloot moet nog even betalen	Groningen Corpus	Inversie	Ja
wil je suiker ook erin?	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
ik ga zo jou naar Artis brengen	Groningen Corpus	Bijwoord	Nee
we gaan naar Artis weer	Groningen Corpus	Bijwoord	Ja
kijk dit is van er af	Bol / Kuiken Corpus	Bijwoord	Nee
vasthouden poppie	Bol / Kuiken Corpus	Werkwoord	Ja
vasthouden pop	Bol / Kuiken Corpus	Werkwoord	Ja
kadoetje oma had	Bol / Kuiken Corpus	Overig	Nee
zoeken aap	Bol / Kuiken Corpus	Werkwoord	Ja
ik ben klein nog	Bol / Kuiken Corpus	Bijwoord	Ja

kan niet er meer afvallen	Bol / Kuiken Corpus	Bijwoord	Ja
ik ga ook dat effe voelen	Bol / Kuiken Corpus	Bijwoord	Nee
dat de sneeuw is weg	Bol / Kuiken Corpus	Werkwoord	Ja
